

LASTNIŠTVO V ČASU SVETOVNE KRIZE

Medtem, ko ves svet podržavlja, bi Slovenija še vedno privatizirala. | dr. Franjo Štiblar

V času finančne krize razvita gospodarstva zahodnih držav na veliko nacionalizirajo banke in tudi nekatere druge finančne institucije, da bi jih rešila propada. Do podobnih ukrepov prihaja tudi v avtomobilski industriji in v nekaterih drugih dejavnostih realnega sektorja. Londonski časopis *The Economist*, ideološko jedro liberalnega kapitalizma, se pri tem sprašuje, ali je bilo smiselno prodati tujcem vse finančne institucije v tranzicijskih državah. Prav tako tečejo polemike v amerškem kongresu o tem, ali se z intervencijami administracije v resnici usmerjajo v socializem. Podobno razglabljajo pariški *Le Monde Diplomatique* ali misleci na okrogli mizi nemškega prvega TV programa ARD. Pri nas, kjer smo s spoznanjem prihajajoče krize v zamudi, pa se odpira lastniška razprava o tajkunih.

Zdaj je čas krepitve države

Privatizacija je v preteklih nekaj desetletjih dosegla zgodovinski višek v razvitih kapitalističnih državah Zahoda. Ne le gospodarstvo, tudi socialni sektor, kultura, šport, šolstvo so pristali v zasebni lasti, hkrati pa so gospodarske družbe razvitih držav postale lastnice družb v tranzicijskih državah in državah v razvoju. »Ker sami niste sposobni dobro gospodariti, je najbolje, da podjetja in banke prepustite nam,« je krilatca, ki so jo podpirali tudi nekateri naši ministri. Stopnja zaupanja v upravljalvske sposobnosti slovenskih managerjev je bila pri njih res neopravičeno nizka. Pa niso zavozili svojih družb (razen izjem), tuji, tako opevani, managerji pa svoje so.

Privatizacija, liberalizacija in uveljavljanje konkurenčne prepedi v razviti Evropi in svetu niso (več) priljubljene, saj so bistveno

prispevale k sedanji finančni krizi. Zадnje mesece razvite države počno prav nasprotno. Zdaj je čas za krepitev države in koncentracijo trga, ne obratno. Z zamudami v odzivu lahko Slovenija zgreši razvite kapitalistične države: one se bodo nacionalizirale in uveljavljale protekcijo, mi pa jih bomo prehiteli s privatiziranjem in liberalizacijo.

»Detajkunizacija« sedaj?

V zavzemanju za managersko lastništvo slovenskih gospodarskih družb, sem se jasno opredelil za 10 do 15-odstotno lastništvo večjih notranjih skupin managerjev. Cilj tega je vzpodbuditi managerje k dobremu in odgovornemu odločanju v korist družbe in okolja, v katerem delujejo, hkrati pa omiliti osnovni konflikt upravljanja in odločanja med lastnikom in managerjem. Večinsko ali celo 100-odstotno lastništvo, ki je nastalo z nekaterimi MBO, pa ustvarja kopico problemov. Čeprav je legalno, je tudi nelegitimno oziroma moralno sporno, kakor kaže večinsko nasprotovanje javnosti.

Civiliziranost družbe se kaže v njeni sposobnosti zagotovitve minimalne socialne varnosti.

Kar nekaj slovenskih družb vso svojo energijo posveča dejavnostim na kapitalnem trgu, namesto da bi se ukvarjali z osnovnimi posli, za katere so bili ustanovljeni in za katere imajo know-how. Cene delnic njihovih družb, ki so jih kot »futures« dali v jamstvo za najete kredite, so padle, zato banke od njih zahtevajo dodatna jamstva, teh pa nimajo. Gospodarska recesija namreč hkrati znižuje dobičke, če jih ni uničilo že prejšnje izčrpanje družb ob managerskem prevzemu.

Če »tajkunske družbe« ne bodo uspele odplačevati posojil, najetih za managerske prevzeme, bodo trpele banke, ki so posojila dale. Če lastniki ne bodo dokapitalizirali svojih »tajkunskih« družb, je smiselno, da to naredi država bodisi z vstopom neposredno s kapitalom v družbo bodisi z zamenjavo državnih obveznic za terjatve bank do »tajkunskih« družb. Tako se v resnici vračamo v sanacijo bančništva v začetku 90.-tih let, hkrati pa podržavimo »tajkunske« družbe, toda le tiste, ki slabo gospodarijo.

Večino strateških podjetij bi morali ohraniti v večinski domači lasti; mimogrede - vse javne ankete pri nas kažejo vsaj 75-odstotno podporo domačemu proti tujemu lastništvu -, če želimo soditi v družbo razvitih držav z ekonomsko suverenostjo. Naši »blue chipi« bodo kot mikro instrumenti omogočili voditi lastno strategijo, da ne bomo postali provinca zahodne Evrope, kot se je zgodilo praktično vsem drugim tranzicijskim državam.

SVETOVNA KRIZA IN SLOVENC

Knjiga Franja Štiblarja *Svetovna knjiga in Slovenci: kako je preživeti* (2000) je aktualen in celovit prikaz vseh elementov svetovne gospodarske krize. Razčlenjeni sta globalna finančna in realna kriza, njun razvoj in napoved prihodnjega razvoja ter njihovi učinki na slovensko gospodarstvo, finančni sektor in Slovence. Cilj knjige je seznaniti slovensko družbo, gospodarstvo, njegov realni in finančni sektor ter prebivalce s prihajajočimi neugodnimi gospodarskimi trendi in jih pripraviti nanje, tako

da bi se z ustreznimi konkretnimi prilagoditvami v čim večji meri izognili njenim neugodnim posledicam. | dr. Vojislav Likar

Po kakšni ceni?

Odperto pa ostaja vprašanje cene, po kateri bi država kupila družbe, posebno če gre za družbe, ki so strateškega pomena za Slovenijo. Mercator, kot največja trgovska družba v jugovzhodni Evropi, ki zaposluje največ Slovencev, to gotovo je. Vladni in državni organi morajo uporabiti ustrezna sredstva prepričevanja, da bi se dogovorili za primerno ceno, ki bo vmes med željo sedanjega lastnika delnic in njihovo nekdanjo odkupno ceno. Seveda država na kratko obdobje izgubi, če kupi družbo dražje, kot jo je prej prodala, vendar se bo v doglednem času medvedji trend preobrnil v bikovskega, ob doseženih višjih cenah za tri četrtine tistega, kar je kupila (četrtino plus delnico obdrži sama), pa dobi po višji ceni in ni več v izgubi.

Lastništvo bank

Posebno poglavje pa je privatizacija naših bank v obliki prodaje tujcem. Glavni argument pri tem je večja učinkovitost zasebnih bank. Tako so mnoge slovenske banke prešle v tujo last, za preostale v javni lasti pa obstaja velika nevarnost, da se jim bo zgodilo isto. Vendar so bile vse po vrsti tuje 'lastnice-matere' (KBC, Société Générale, Unicredit, Sao Paolo Intesa) letošnjo jesen dokapitalizirane s strani države njihovega domicila. Tudi avstrijske lastnice bank v Sloveniji so v večini že prejele državno injekcijo kapitala, kar pomeni vsaj delno nacionalizacijo. S tem so države postale njihove lastnice. To velja seveda posredno tudi za njihove hčerinske banke v Sloveniji, ki so tako v lasti francoske, belgijske, italijanske in celo libijske države, ker je Libija povečala lastniški delež v Unicredit. Državni vstop je sicer rešil banke-matere in s tem tudi njihove 'slovenske hčere', pa vendar se poraja pomislek: mar slovensko državno lastništvo

bank na našem ozemlju ni bilo dobro, lastništvo tujih držav pa je? Gre za kritično vprašanje suverenosti naše države. Poizkušati privatizirati naše banke v državni lasti v času, ko ZDA in Velika Britanija, nosilki liberalnega tržnega sistema, na veliko nacionalizirata lastne banke, je absurd iz dveh razlogov: ker gremo tja, od koder vodilni ideologi sistema bežijo, in ker to počnemo v času borznega kraha, ko se dobrih cen ne da iztržiti.

Svetovna finančna kriza in globoka recesija bosta temeljito spremenili doslej tako opevani sistem tržnega liberalizma. Zato bi bilo neumno, da bi Slovenija »kot zadnja Mohikanka« vztrajala na poti v fundamentalistično tržno liberalno brezno. Ko so nas silili v modele liberalizacije, privatizacije (v resnici »potujčenja«) in lažne konkurenčnosti, smo se do nedavnega znali upreti. Zdaj, ko se je v svetu naša socialno tržna pot pokazala za primernejšo in je neoliberalistični sistem tržnega fundamentalizma s finančno krizo padel, je treba znova najti prave ukrepe za ohranitev naših prednosti in v družbi široko sprejetih priorit.

Pri tem gre poudariti močni srednji razred in lastniški sloj, ki je temelj stabilne demokracije in je Sloveniji kot edini med tranzicijskimi državami omogočil politično stabilnost v letih samostojnosti. Ni prostora za »tajkune«, ki po bogastvu in načinu, na katerega so do njega prišli, vnašajo nemir v družbo. V krizi bi morali socialno podpreti najbolj prizadete revne sloje, ki nimajo rezerve pri zmanjševanju. Civiliziranost družbe se namreč vidi po tem, kolikšno raven minimalne socialne varnosti je sposobna zagotoviti. ■

Dr. Franjo Štiblar je redni profesor na Pravni fakulteti v Ljubljani in znanstveni svetnik na Ekonomskem inštitutu Pravne fakultete.

Korak za korakom
ljudje gradimo svoje sanje.
Uresničujemo jih in verjamemo,
da to počnemo za vse življenje.

**Brez zavarovanja
je vse kot list v vetru**